

Առևտրային քաղաքականությունը մենաշնորհների դեպքում

Երբ շուկան կատարյալ մրցակցային չէ, արտադրողները կարող են ներգործել իրացման գնի վրա: Քանի որ այդ շուկայում պահանջարկի կորը վարընթաց է, ապա արտադրողները կարող են սահմանել սահմանային հասույթից բարձր գին:

Ոչ կատարյալ մրցակցային շուկայում արտադրողների թիվը սահմանափակ է (ինչպես օլիգոպոլիայի կամ գուտ մոնոպոլիայի դեպքում), կամ էլ ապրանքը տարբերակված է (ինչպես մոնոպոլիստական մրցակցության դեպքում):

Դասընթացի նախորդ հատվածներում բազմիցս պարզել ենք, որ երբ շուկաները կատարյալ մրցակցային են, ապա Վոլթեր երկրի կողմից առևտրի սահմանափակումների կիրառման դեպքում երկրի բարեկեցությունը նվազում է: Պարզել ենք նաև, որ մեծ երկրի կողմից առևտրի սահմանափակումների կիրառումը թեպետ կարճատև ժամանակաշրջանում, որոշ դեպքերում, կարող է բարելավել երկրի բարեկեցությունը (քանի որ երկրի առևտրի պայմանները բարելավվում են), սակայն հաջորդող առևտրային պատերազմն անխուսափելիորեն կնվազեցի երկրի բարեկեցությունը:

Բազմաթիվ երկրներ, ինչպես՝ ԱՄՆ, Ճապոնիան, Հրվ Կորեան, Թայվանը, Չինաստանը նախկինում կիրառել են բարձր մաքսատուրքեր: 19-րդ դարում ԱՄՆ-ում միջին մաքսատուրքը տատանվում էր 10%-ից 50% միջակայքում: Երկրորդ համաշխարհայինից հետո, սակայն, ԱՄՆ-ի առաջնորդությունը՝ համաշխարհային տնտեսությունում ընդհանուր քաղաքականությունը եղել է առևտրի ազատականացումը:

	Միջին կշռված մաքսադրույքը (%) 1992թ / 2016թ	Համախառն ներքին արդյունքը մեկ շնչի հաշվով (ընթացիկ գներով, դոլար) 1962թ / 2016թ
Չինաստան	32% / 3.5%	71 / 8,123
Բրազիլիա	15.7% / 8%	260 / 8,650
ԱՄՆ	4% / 1.6%	3,240 / 57,640
Հնդկաստան	27.5% / 6.3%	89 / 1,710
Հայաստան	___ / 2.2%	370 (1992թ) / 3,615
Հրվ. Կորեա	8.5% / 7.7%	106 / 27,540
Ճապոնիա	3.9% / 1.4%	635 / 38,900
Ռուսաստան	___ / 3.4%	3,100 / 8,750

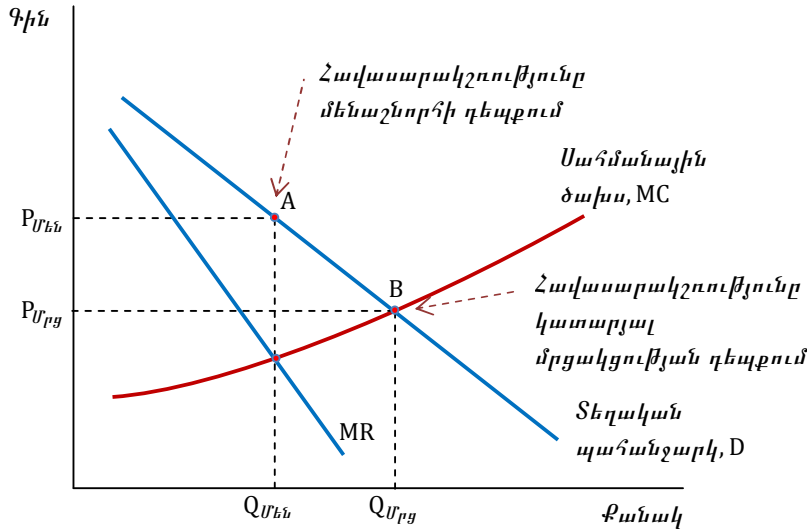
1980-ականներին Բարբարա Սիբենսերը և Ջեյմս Բրենդերը առաջադրեցին «ստրատեգիական առևտրային քաղաքականության» տեսությունը: Այն ելնում այն կանխավարկածից, որ կառավարության առևտրային սահմանափակումները կարող են ստրատեգիական առավելություն հաղորդել ոչ կատարյալ մրցակցային շուկաներում գործող տեղական արտադրողներին, ինչը ժամանակի ընթացքում նրանց հնարավորություն կընձեռի արդյունավետորեն դիմակայել արտերկրյա մրցակցությանը և առավելության հասնել գլոբալ շուկայում:

1990-ականներին, սակայն, «ստրատեգիական առևտրային քաղաքականություն» տեսությունը կորցրեց իր գրավչությունը, հատկապես այն պատճառով, որ կասկածելի է կառավարության կարողությունը՝ արդյունավետորեն (առանց կոռուպցիայի) միջամտել տնտեսության գործունեությանը:

Մաքսատուրքի և քվոտայի ազդեցությունը տեղական մենաշնորհի դեպքում

Համարում ենք՝ ներքին շուկայում առկա է տեղական մոնոպոլիստ, որն արտադրում է համասեռ ապրանք:

Գծանկար 1

Ավտարկիայի հավասարակշռությունում տեղական մենաշնորհը շահույթի առավելարկման համար կարտադրի A կետում (գծ. 1), քանի որ այն համապատասխանում է $MR = MC$ պայմանին: A կետում գինը գերազանցում է սահմանային ծախսը:

Եթե մենաշնորհի փոխարեն լիներ կատարյալ մրցակցություն, և համապատասխանորեն՝ արտադրողները լինեին բազմաթիվ, բայց ունենային ծախսերի նույն կառուցվածքը, ինչ-որ մենաշնորհը, ապա հավասարակշռությունը կլիներ B կետում: Քանի որ ծախսերի կառուցվածքը նույնն է, ապա մրցակցային ճյուղի սահմանային ծախսի կորը համընկնում է մենաշնորհի սահմանային ծախսի կորի հետ, և MC կորը մրցակցային ճյուղի առաջարկի կորն է: B կետում գինը հավասար է սահմանային ծախսին, ինչպես պահանջում է կատարյալ մրցակցային շուկայի հավասարակշռությունը:

Այսպիսով՝ կատարյալ մրցակցային շուկայի համեմատ տեղական մենաշնորհի գինն ավելի բարձր է, իսկ թողարկումն ավելի ցածր է:

Փոքր երկրում առևտրի ազատականացման ազդեցությունը: Քանի որ երկիրը փոքր է, ապա միջազգային գինը նրա համար տրված է:

Դիցուք համաշխարհային գինը P^W է (գծ. 2): X^* ուղիղը արտերկրի արտահանման առաջարկն է. այն բացարձակ առաձգական է:

Եթե տեղական մենաշնորհը փորձի սահմանել P^W -ից բարձր գին, ապա սպառողները կանցնեն ներմուծման սպառմանը: Հետևաբար՝ ազատ առևտրի դեպքում տեղական մենաշնորհի պահանջարկի կորը X^* է, և P^W առավելագույն գինն է, որ տեղական մենաշնորհը կարող է սահմանել:

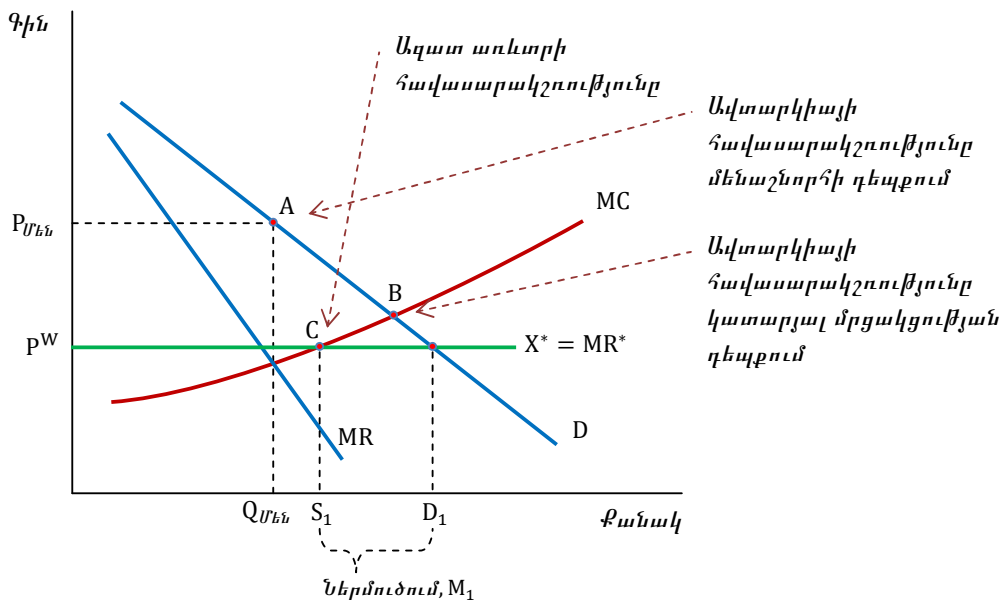
Քանի որ պահանջարկի նոր կորը հորիզոնական է, ապա համապատասխան սահմանային հասույթի կորը՝ MR^* , համընկնում է դրան:

Առավելագույն շահույթ ստանալու համար տեղական մենաշնորհը կարտադրի C կետում, որում $MC = MR^*$: Քանի որ առևտուրն ազատ է, ապա տեղական պահանջարկի և առաջարկի տարբերությունը՝ $D_1 - S_1 = M_1$, երկիրը կներմուծի:

Եթե շուկան լիներ կատարյալ մրցակցային, ապա ազատ առևտրի դեպքում ճյուղը կարտադրեր միևնույն S_1 քանակը (այդ քանակի դեպքում համաշխարհային գինը՝ P^W , հավասար է ճյուղի սահմանային ծախսին, իսկ կատարյալ մրցակցային շուկայում սահմանային ծախսի կորը ճյուղի առաջարկի կորն է):

Դրանով իսկ՝ C կետը բնութագրում է ազատ առևտրի հավասարակշռությունը և՛ տեղական մենաշնորհի, և՛ կատարյալ մրցակցային շուկայի դեպքում:

Գծանկար 2

Այսպիսով՝ ազատ առևտուրը չեզոքացնում է տեղական մենաշնորհի՝ գնի վրա ներգործելու կարողությունը: Դա տեղի է ունենում այն պատճառով, որ ազատ առևտրի շնորհիվ տեղական մենաշնորհի պահանջարկի կորը դառնում է բացարձակ առաձգական:

Զուգահեռը մոնոպոլիստական մրցակցության հետ: Երբ առևտուրն ազատականցվում է, մոնոպոլիստական մրցակցության շուկայում արտադրողի պահանջարկի կորը դառնում է ավելի առաձգական: Արդյունքում՝ երկրաբաժանկետ հավասարակշռությունում ձեռնարկության թողարկումն ընդլայնվում է, իսկ գինը նվազում է:

Նմանատիպ փոփոխություններ (գնի անկում, թողարկման աճ) տեղի են ունենում, երբ տեղական մենաշնորհի դեպքում է առևտուրն ազատականացվում: Բայց քանի որ մենաշնորհի

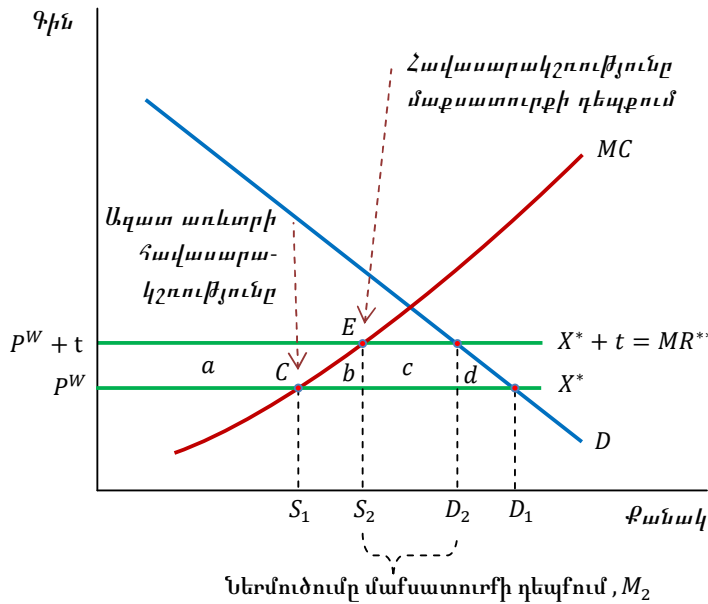
դեպքում ապրանքը համասեռ է (ի տարբերություն մոնոպոլիստական մրցակցության, որում ապրանքները տարբերակված են), ապա պահանջարկի կորը դառնում է բացառնակ առածգական, և մենաշնորհը ցուցաբերում է միևնույն վարքը, ինչ-որ ազատ առևտրի դեպքում կցուցաբերեր կատարյալ մրցակցային ճյուղը:

Մախառուրթի ազդեցությունը: Ներմուծման մաքսատուրքի դեպքում տեղական գինը P^W -ից բարձրանում $P^W + t$ (գծ. 3): Առավելագույն շահույթ ստանալու համար մենաշնորհն արտադրում է E կետում, որում $MC = MR^{**}$:

Ներմուծումը կրճատվում է մինչև $D_2 - S_2 = M_2$:

Այսպիսով՝ ներմուծման մաքսատուրքի հետևանքով տեղական մենաշնորհը բարձրացնում է գինը և ընդլանում է թողարկումը: Համընթաց կրճատվում է պահանջարկը, և ներմուծումը նվազում է:

Գծանկար 3

Եթե մենաշնորհի փոխարեն լիներ կատարյալ մրցակցային ճյուղ, ապա հավասարակշռությունը կհաստատվեր միևնույն E կետում: Քանի որ տեղական մենաշնորհը չի կարող սահմանել $P^W + t$ -ից բարձր գին, ապա ցուցաբերում է նույն վարքը, ինչը կցուցաբերեր կատարյալ մրցակցային ճյուղը:

Բարեկեցության վրա մաքսատուրքի ազդեցությունը բացասական է: Զուտ բարեկեցությունը նվազում է $b + d$ տիրույթի չափով:

Սպառողի ավելցուկ	$-(a + b + c + d)$
Արտադրողի ավելցուկ	$+a$
Կառավարության մաքսային եկամուտ	$+c$
Զուտ բարեկեցություն	$-(b + d)$

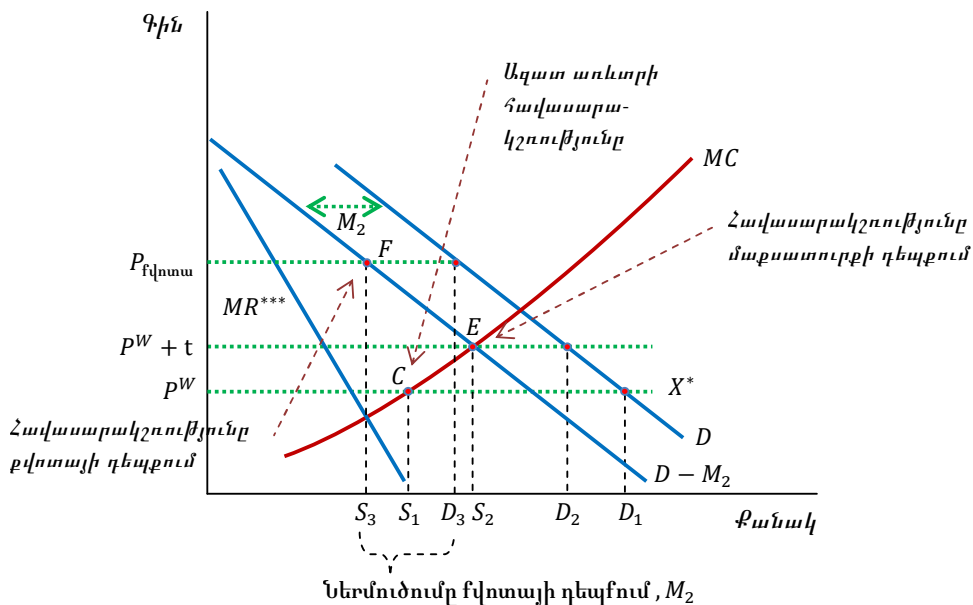
Քվտայի ազդեցությունը: Քվտայի դեպքում սպառողների բարեկեցության անկումը և տեղական մենաշնորհի ստացած օգուտն անհամեմատ ավելի մեծ են, քան մաքսատուրքի դեպքում:

Դիցուք՝ մաքսատուրքի փոխարեն սահմանվում է քվտա ճիշտ այն չափով, որքան կազմում է ներմուծումը մաքսատուրքի դեպքում՝ $fվտա = M_2 = D_2 - S_2$:

Քանի որ քվտայի դեպքում ներմուծման քանակը ֆիքսված է, ապա տեղական մենաշնորհի փաստացի պահանջարկը դառնում է $D - fվտա = D - M_2$ կորը (գծ. 4):

Ի տարբերություն մաքսատուրքի՝ քվտայի դեպքում տեղական մենաշնորհը պահպանում է գնի վրա ներգործելու կարողությունը: Այսպես՝ առավելագույն շահույթ ստանալու համար տեղական մենաշնորհը կարտադրի F կետում, որի դեպքում $MR^{***} = MC$ (MR^{***} համապատասխանում է պահանջարկի $D - M_2$ կորին): Համապատասխան գինը կկազմի $P_{fվտա}$, իսկ թողարկումը՝ S_3 :

Գծանկար 4

Քվտայի դեպքում գինն ավելի բարձր է, քան մաքսատուրքի դեպքում՝ $P_{fվտա} > P^W + t$, քանի որ քվտան լրանալուց (այսինքն՝ քվտայի չափով ներմուծումից) հետո տեղական մենաշնորհը ամբողջովին վերահսկում է շուկայի մնացյալ մասը: Ուստի՝ կարող է ներգործել գնի վրա և սահմանել շահույթի առավելարկող այնպիսի գին, որը սահմանային հասույթից բարձր է:

Այսպիսով՝ երբ առկա է տեղական մենաշնորհ, և կառավարությունը սահմանում է ներմուծման քվտա ճիշտ այն մեծության, որքան կլինեն ներմուծումը մաքսատուրքի դեպքում, ապա քվտայի դեպքում հավասարակշիռ գինն ավելի բարձր է, քան մաքսատուրքի դեպքում:

Իսկ երբ շուկաները կատարյալ մրցակցային են, ապա գնի և քանակի առումով մաքսատուրքի ու համարժեք քվտայի ազդեցությունները նույնական են:

Տեղական մենաշնորհի դեպքում թողարկման քանակը քվտայի դեպքում (S_3) միարժեքորեն փոքր է, քան մաքսատուրքի դեպքում (S_2), քանի որ քվտայի դեպքում գինն ավելի բարձր է:

Իսկ ազատ առևտրի հավասարակշռության (S_1) համեմատ S_3 կարող է ավելի մեծ կամ ավելի փոքր լինել:

Երբ ավելի փոքր է, նշանակում է՝ քվոտան տեղական աշխատուժին չի պաշտպանում արտաքին մրցակցությունից: Այնինչ քվոտաների սահմանման հիմնական պատրվակը հենց ներքին զբաղվածության ապահովումն է:

Քվոտայի դեպքում սպառողների բարեկեցության անկումն ավելի մեծ է, քանի որ գինն ավելի բարձր է, քան մաքսատուրքի դեպքում: Միևնույն ժամանակ, քվոտայի դեպքում տեղական մենաշնորհը կորցում է ավելի մեծ շահույթ:

Քվոտայի դեպքում ներմուծման արտոնություն ունեցողը ստանում է փվոտայի ռենտա: Վերջինը հետևանք է նրա, որ տեղական գինը գերազանցում է ազատ շուկայական գնին, այն է՝ միջազգային գնին: Քվոտայի ռենտան հավասար է

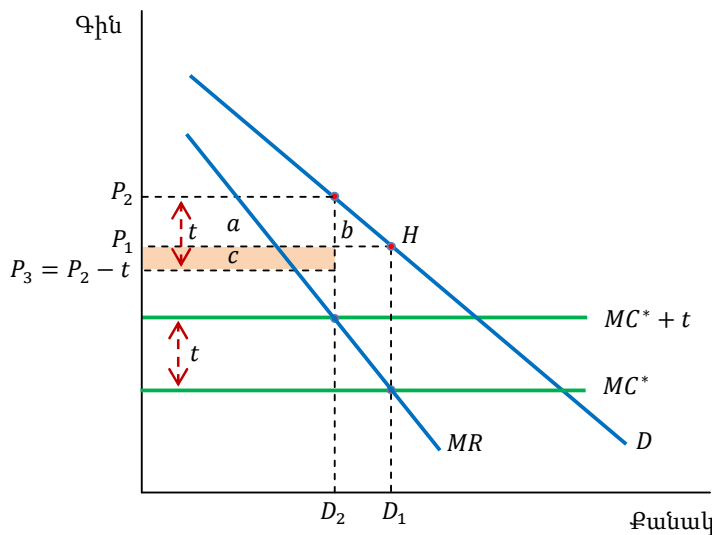
$$(P_{\text{փվոտա}} - P^W) \times \text{փվոտա}$$

Մաքսատուրքի ազդեցությունը օտարերկրյա մենաշնորհի դեպքում

Համարենք՝ տեղական շուկան ամբողջովին մատակարարվում է օտարերկրյա մենաշնորհի կողմից: Դիցուք՝ վերջինի սահմանային ծախսը հաստատուն է և հավասար է MC^* (գծ. 5):

Ազատ առևտրի դեպքում օտարերկրյա մենաշնորհը տեղական շուկայում իր շահույթը կառավելարկի, եթե տեղական շուկա արտահանման քանակը համապատասխանի H կետին և կազմի D_1 : Այդ քանակի դեպքում տեղական շուկայի սահմանային հասույթի MR կորը հատում է սահմանային ծախսի MC^* կորին: Արդյունքում՝ օտարերկրյա մենաշնորհի կողմից տեղական շուկայում իրացման գինը կկազմի P_1 :

Գծանկար 5

Մասնատուրքի ազդեցությունը տեղական գնի վրա: Երբ ներմուծող երկիրը սահմանում է ներմուծման t մաքսատուրք, ապա օտարերկրյա մենաշնորհի արտահանման սահմանային ծախսը նույնքանով բարձրանում է՝ $MC^* + t$: Արդյունքում՝ տեղական շուկայում գինը բարձրանում է մինչև P_2 :

Քանի որ MR կորն ավելի ուղղաձիգ է, քան D կորը, ապա գինը կբարձրանա նվազ չափով, քան մաքսատուրքն է: Արդյունքում՝ զուտ գինը (գինն առանց մաքսատուրքի), որն օտարերկրյա մոնոպոլիստը ստանում է, կրճատվում է: Նախքան մաքսատուրքը զուտ գինը P_1 էր, մաքսատուրքից հետո՝ $P_3 = P_2 - t$:

Քանի որ երկիրը ներմուծման դիմաց վճարում է ավելի ցածր գին, ապա նրա առևտրի պայմանները բարելավվել են:

Բովանդակային առումով նկարագրված մոդելի եզրահանգումը համարժեք է մեծ երկրի կողմից ներմուծման մաքսատուրքի սահմանմանը:

Օտարերկրյա մենաշնորհը մաքսատուրքն ամբողջությամբ տեղական սպառողներին չի փոխանցում (այսինքն՝ գինը մաքսատուրքի ամբողջական մեծությամբ չի բարձրացնում), քանի որ այդ դեպքում իրացման կրճատումն ավելի մեծ կլիներ, ինչը նրան ձեռնտու չէ:

Բարեկեցության զուտ փոփոխությունը հավասար է $c - b$: Համեմատաբար փոքր մաքսատուրքի դեպքում այն, սովորաբար, դրական է ($c - b > 0$): c արտահայտում է առևտրի պայմանների բարելավումը, իսկ b ՝ սպառման նվազման անարդյունավետությունը:

Բարեկեցության զուտ փոփոխությունը հետևանք է նրա, որ սպառողների ավելցուկը կրճատվել է $a + b$ չափով, իսկ կառավարության եկամուտն աճել է $a + c$ չափով:

Սպառողի ավելցուկ	$-(a + b)$
Արտադրողի ավելցուկ	0
Կառավարության մաքսային եկամուտ	$+(a + c)$
Զուտ բարեկեցություն	$c - b$

Հակազնագցումային մաքսատուրք

Երբ շուկաները ոչ կատարյալ մրցակցային են, արտադրողը հնարավորություն ունի տարբեր շուկաներում տարբեր գին սահմանել: Մասնավորապես, երբ արտադրողի՝ արտերկրում սահմանած գինն ավելի ցածր է, քան ծագման երկրում գինն է, ապա առկա է գնագցում: Գնագցում առկա է նաև, երբ արտերկրում գինը ցածր է արտահանման այլ շուկաների գնից կամ արտադրողի միջին ծախսից:

ԱՀԿ համաձայնագրով (GATT, հոդված 6) ներմուծող երկիրը կարող է գնագցվող ապրանքի ներմուծման նկատմամբ սահմանել մաքսատուրք, եթե գնագցումը էական նյութական վնաս է հասցնում տեղական մրցակից արտադրողներին: Այսինքն՝ հակազնագցումային մաքսատուրքերը թույլատրելի են, չնայած որ դրանք հակասում են առավել բարենպաստության սկզբունքին:

Հիմնական հակազնագցումային միջոցներ կիրառող երկրներն են Հնդկաստանը (1995-2016թթ-ին կիրառել է 609 հակազնագցումային միջոց), ԱՄՆ (395), Եվրոպական Միությունը (314), Արգենտինան (241), Բրազիլիան (241), Չինաստանը (192), Թուրքիան (179):

Թիվ մեկ երկիրը, որի նկատմամբ կիրառվում են հակազնագցումային միջոցներ, Չինաստանն է. 1995-2016թթ-ի ընդհանուր 3405-ից նրա նկատմամբ կիրառվել է 866 հակազնագցումային միջոց (25%): Հաջորդում են Հրվ Կորեան (239), Թայվանը (191), ԱՄՆ (177):

2009թ-ին Եվրոպական Միությունը հակազնազցումային մաքսատուրք (13.4%) սահմանեց Հայաստանից Ռուսալ-Արմենալի ալյումինե ստվարաթղթի ներմուծման նկատմամբ:

Քանի որ Հայաստանը ԵԱՏՄ անդամ է, ապա Ռուսաստանի 2015-16թթ-ին սահմանած 9 հակազնազցումային միջոցները վերաբերում են նաև Հայաստանին:

Համարենք՝ օտարերկրյա մենաշնորհը իրացնում է l' իր տեղական շուկայում, l' մեր շուկայում (որն իր համար արտահանման շուկա է):

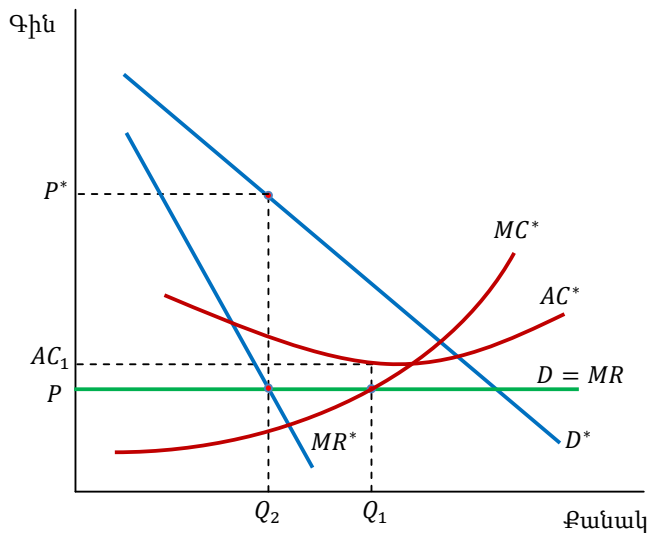
Իր տեղական շուկայում մենաշնորհի պահանջարկը D^* է, իսկ համապատասխան սահմանային հասույթը՝ MR^* (գծ. 6): Մեր արտահանման շուկայում մրցակցությունը թեժ է, և մենաշնորհի համար արտահանման պահանջարկը՝ D , բացարձակ առաձգական է: Մեր արտահանման շուկայում գինը P է: Քանի որ պահանջարկը բացարձակ առաձգական է, ապա արտահանման սահմանային հասույթի MR կորը համընկնում է արտահանման պահանջարկի կորին:

Շահույթն առավելարկվում է, երբ $MR = MR^* = MC^*$: Այսինքն՝ սահմանային հասույթը երկու շուկաներում պետք է լինի նույնը, և դրանք պետք է հավասար լինեն սահմանային ծախսին:

Հավասարակշռությունում օտարերկրյա մենաշնորհը կարտադրի Q_1 քանակ, որից Q_2 քանակը կիրացնի իր տեղական շուկայում՝ P^* գնով, իսկ մնացածը՝ $Q_1 - Q_2$, կարտահանի P գնով: Քանի որ $P < P^*$, ապա առկա է գնազցում:

Մեր օրինակում՝ արտահանման P գինն ավելի ցածր է, քան միջին ծախսն է՝ $P < AC_1$, բայց իր տեղական շուկայի P^* գինը միջին ծախսից բարձր է՝ $AC_1 < P^*$:

Գծանկար 6

Համոզվենք, որ միջին ծախսից ցածր գնով արտահանումը կարող է լինել շահույթաբեր:

Դիցուք օտարերկրյա մենաշնորհի ֆիքսված ծախսը \$100 է, սահմանային ծախսը՝ \$10, իր տեղական գինը՝ \$25, իր տեղական իրացումը՝ 10 միավոր:

Իր տեղական շուկայում իրացումից շահույթը կկազմի \$50.

$$R = \underbrace{(25 \times 10)}_{\text{հասույթ}} - \underbrace{(10 \times 10)}_{\text{փոփոխուն ծախս}} - \underbrace{100}_{\text{ֆիքսված ծախս}} = 50$$

Իսկ միջին ծախսը $200 / 10 = \$20$:

Արդյո՞ք շահեկան է արտահանումը, երբ արտահանման գինը միջին ծախսից ցածր է: Դիցուք արտահանման գինը \$13 է, իսկ արտահանման քանակը՝ 10 միավոր:

Օտարերկրյա մենաշնորհի ընդհանուր շահույթը (և՛ արտահանումից, և՛ տեղական շուկայում իրացումից) կկազմի \$80:

$$R = \frac{(25 \times 10 + 13 \times 10)}{\text{հասույթ}} - \frac{(10 \times 20)}{\text{փոփոխում ծախս}} - \frac{100}{\text{ֆիսկալ ծախս}} = 80$$

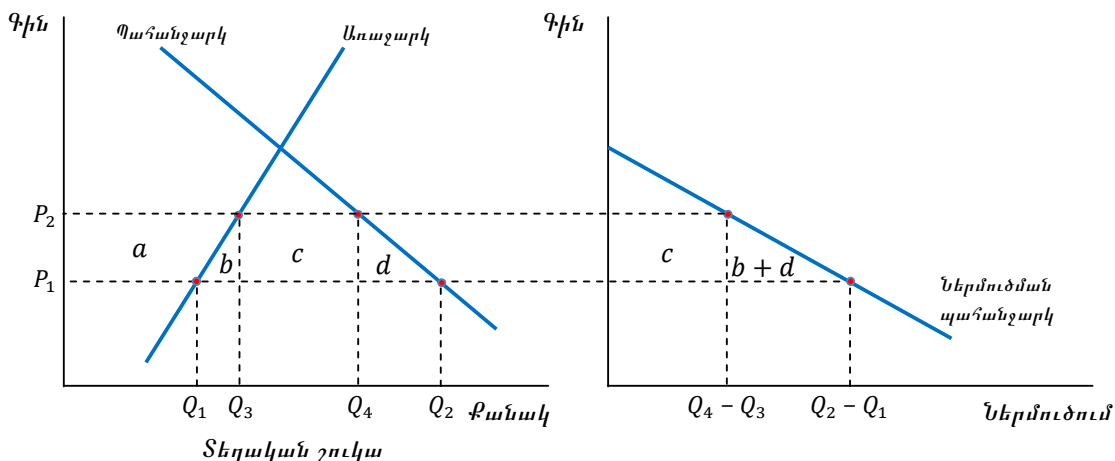
Իսկ միջին ծախսը՝ $300 / 20 = \$15$:

Շահույթն արտահանումից աճում է, քանի որ լրացուցիչ միավորներն իրացվում են \$13-ով, բայց արտադրվում են \$10 սահմանային ծախսով: Այսինքն՝ գնագցումը օտարերկրյա մենաշնորհի համար շահեկան է:

Հակազնագցումային մաքսատուրքը հաշվարկվում է իբրև օտարերկրյա մենաշնորհի՝ իր շուկայում տեղական գնի և մեր շուկայում արտահանման գնի տարբերություն: Երբ օտարերկրյա մենաշնորհն իր տեղական շուկայում իրացում չունի, ապա կարող են կիրառվել (ա) երրորդ երկրի շուկայում օտարերկրյա մենաշնորհի իրացման գինը, կամ էլ (բ) օտարերկրյա մենաշնորհի միջին ծախսը:

Մեր օրինակում՝ հակազնագցումային մաքսատուրքը կկիրառվի $25 - 13 = \$12$ տարբերության նկատմամբ:

Գծանկար 7

Հակազնագցումային մաքսատուրք սահմանելու սպառնալիքն ինքնին ստեղծում է օտարերկրյա մենաշնորհի կողմից արտահանման շուկայում գինը բարձրացնելու խթան:

Այսպես, երբ օտարերկրյա մենաշնորհը հակազնագցումային մաքսատուրքի սպառնալիքի ներքո գինը բարձրացնում է P_1 -ից P_2 (գծ. 7), ապա ներմուծող երկրի արտադրողները շահում են a տիրույթը, իսկ սպառողները կորցնում են $a + b + c + d$ տիրույթը: Կառավարությունը մաքսային եկամուտ չունի, և երկրի զուտ կորուստը կազմում է $-(b + c + d)$: Վերջինն ավելի բարձր է, քան կլինի մաքսատուրքի դեպքում զուտ կորուստը, որը $-(b + d)$ է:

Քանի որ մաքսատուրք սահմանելու սպառնալիքը օտարերկրյա արտադրողին հաճախ ստիպում է գինը բարձրացնել, ապա տեղական արտադրողները հակված են շահագործել հակազնագցումային հետաքննություն նախաձեռնելու հնարավորությունը, նույնիսկ, երբ գնագցում իրականում առկա չէ:

Տնտեսության նորակազմ ճյուղի պաշտպանության հիմունքները

Ենթադրենք՝ նորակազմ ճյուղը չի կարողանում դիմակայել արտաքին մրցակցությանը, քանի որ ճյուղի միջին ծախսերը միջազգային գնից բարձր են: Եթե կառավարությունն առևտրի սահմանափակումներ չկիրառի (օրինակ՝ մաքսատուրք, լրավճար), ապա տնտեսության այդ ճյուղը կդադարի գոյություն ունենալ:

Հայտնի է, որ եթե ճյուղը գոյատևի և արտադրությունն ընդլայնի, ապա ապագայում ճյուղի միջին ծախսերը կնվազեն, և ճյուղը կդառնա եկամտաբեր: Ծախսերի նվազումը կպայմանավորվի նրանով, որ ժամանակի ընթացքում ճյուղը կսովորի արտադրությունն առավել արդյունավետ կազմակերպելու եղանակը:

Բայց եթե ճյուղը ապագայում լինելու է եկամտաբեր, ապա կարող է պարտք վերցնել իր ապագա եկամուտների հաշվին: Այդ դեպքում կառավարության միջամտության կարիք չի լինի: Սակայն եթե կապիտալի շուկան աղճատված է, ապա բանկերը վարկ չեն տրամադրի: Այդ դեպքում միայն իմաստ ունի, որ կառավարությունն օրինակ՝ ներմուծման մաքսատուրք սահմանելու միջոցով պաշտպանի նորակազմ ճյուղը:

Որպեսզի նորակազմ ճյուղի պաշտպանությունն արդարացված լինի, անհրաժեշտ է նաև, որ ներկայում սահմանված մաքսատուրքն ապագայում հանգեցնի ճյուղի բոլոր ձեռնարկությունների կամ այլ ճյուղերի ձեռնարկությունների միջին ծախսերի կրճատմանը: Նման բնույթի արտաքին էֆեկտը (externality) դրսևորվում է այն դեպքում, երբ օրինակ, որևէ ձեռնարկության հաջողվում է նորարարական ճեղքում իրագործել, իսկ մյուս ձեռնարկություններն արագորեն կրկնօրինակվում են նոր ձևավորված գիտելիքը:

Այսպիսով, եթե մաքսատուրքի շնորհիվ ձեռնարկությունները, լինելով պաշտպանված արտաքին մրցակցությունից, ներդրումներ են կատարում գիտահետազոտական աշխատանքներում, ինչի շնորհիվ ձևավորվում է նոր գիտելիք, որն այնուհետև արտահոսում է, ապա մաքսատուրքը հանգեցնում է դրական արտաքին էֆեկտի (positive externality):

Նկատենք, քանի որ մի ձեռնարկության ճեղքումը կրկնօրինակվում է մյուսների կողմից, ապա նորարարության ոլորտում ներդրումներ իրականացնելու խթանները թույլ են: Այդ առումով՝ մաքսատուրքը կատարում է ներդրման դիմաց փոխհատուցող դեր:

Գիտելիքի արտահոսքը նշանակում է նաև, որ շուկայում առկա է երկրորդ աղճատումը՝ մտավոր սեփականությունը պաշտպանելու մեխանիզմի ձախողումը:

Այսպիսով՝ կապիտալի շուկայի և մտավոր սեփականության պաշտպանության ձախողումները ձևավորում են կառավարության միջամտության տեսական հենքը: Բայց գործնականում կառավարության միջամտությունը, սովորաբար, շատ ավելի մեծ ձախողումների պատճառ է դառնում (կոռուպցիա):

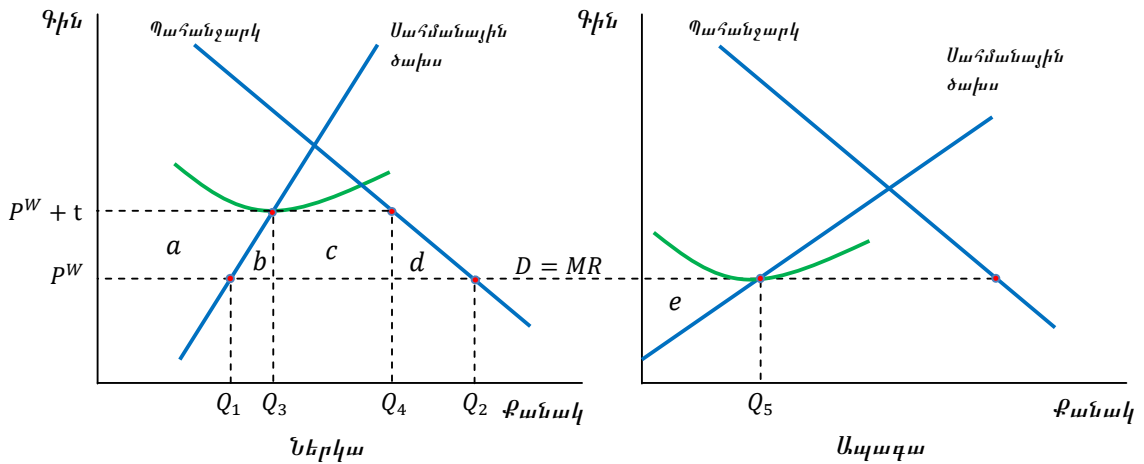
Բացի այդ, կառավարությունը դժվար թե բանկերից ավելի լավ կարողանա պարզել, թե որոնք են ապագա հաջողակ ճյուղերը, կամ կարողանա գնահատել դրական արտաքին էֆեկտների հնարավորությունը:

Բայց նույնիսկ, երբ կառավարությունն անհրաժեշտ չափով գրազետ (տեղեկացված) է, միջամտության համար անհրաժեշտ է, որ միջին ծախսերի կրճատման արդյունքում ճյուղի ստացած ապագա օգուտը գերազանցի ներկա հանրային ծախսին:

Շեշտենք՝ միջին ծախսերի կրճատման փաստարկը հիմնված է սովորելու շնորհիվ, ոչ թե ծավալի աճող էֆեկտի միջոցով ծախսերի նվազման վրա: Եթե միջին ծախսերը կրճատվեն ծավալի աճող էֆեկտի միջոցով, ապա երբ կառավարությունը դադարեցնի միջամտությունը, արտադրությունը կնվազի, միջին ծախսերը կբարձրանան, և ճյուղը դարձյալ կդառնա ոչ մրցունակ:

Արդյունքում՝ կառավարության միջամտությունը հիմնավոր է, եթե սովորելու և կամ գիտելիքի արտահոսքի շնորհիվ ընդհանուր միջին ծախսերի կորը տեղաշարժվում է ներքև:

Գծանկար 8

Հավասարակշռությունը ազատ առևտրի դեպքում: Համարում ենք՝ երկիրը փոքր է, և հետևաբար՝ միջազգային գինը՝ P^W , տրված է: Ուստի՝ P^W նաև պահանջարկի ու սահմանային հասույթի կորերն են:

Գիտենք, որ ազատ առևտրի դեպքում տեղական մենաշնորհը և կատարյալ մրցակցային ճյուղը միանման վարք են դրսևորում:

Ազատ առևտրի դեպքում երկիրը կարտադրեր Q_1 քանակ (գծ. 8), քանի որ այդ քանակի դեպքում $MR = MC$: Բայց քանի որ միջին ծախսերը P^W -ից բարձր են, ապա փաստացի արտադրությունը կլինի զրո:

Հավասարակշռությունը մաքսատուրֆի դեպքում: Եթե կառավարությունը սահմանի t մաքսատուրք, ապա ներքին շուկայում գինը կկազմի $P^W + t$: Այդ դեպքում տեղական արտադրությունը կլինի դրական և կկազմի Q_3 : Ճյուղը տնտեսական շահույթ չի ստանա, սակայն կգոյատևի:

Եթե կառավարությունը սահմաններ համարժեք քվոտա, ապա տեղական մենաշնորհի գինը կլինի ավելի բարձր, իսկ թողարկումը՝ ավելի ցածր:

Բայց կանխավարկածն այն է, որ արտադրողն այնքան ավելի շատ է սովորում, որքան ավելի շատ է արտադրում: Ուստի՝ նպատակահարմար է, որ կառավարությունը կիրառի մաքսատուրք, ոչ թե քվոտա:

Արտադրողի միջին ծախսերի կորը երկարատև ժամանակաշրջանում կտեղաշարժվի ներքև, և արտադրությունը կդառնա եկամտաբեր:

Եթե առևտուրը դարձյալ ազատականացվի, ապա միջազգային P^W գնի դեպքում արտադրությունն այլևս վնասաբեր չի լինի, և կկազմի Q_5 :

Մաքսատուրքի հետևանքով ներկայում բարեկեցության զուտ կորուստը հավասար է $(b + d)$ տիրույթին: Բայց ապագայում տեղական արտադրողները ստանալու են e տիրույթին հավասար ավելցուկ:

Այսպիսով, եթե անտեսում ենք մրցակից երկրների հավանական հակազդեցությունը, ապա նորակազմ ճյուղի պաշտպանությունն արդարացված է հետևյալ երկու պայմանների միաժամանակյա բավարարման դեպքում.

1. ապագայում, երբ պաշտպանությունը դադարեցվի, ճյուղը դառնալու է մրցունակ,
2. e -ի բերված արժեքն ավելի մեծ է, քան $b + d$ -ի արժեքն է: